

Електронний журнал «Державне управління: удосконалення та розвиток» включено до переліку наукових фахових видань України з державного управління (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 1643 від 28.12.2019).

Спеціальність – 281.

Державне управління: удосконалення та розвиток. 2025. № 2.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2156.2025.2.22>

УДК 352.075.31

A. V. Koruniak,

аспірант, Хмельницький університет управління та права

імені Леоніда Юзькова

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0009-7980-2850>

МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ В СИСТЕМІ ТЕРИТОРІАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВИ

A. Koruniak,

Applicant, Leonid Yuzkov Khmelnytskyi University of Management and Law

LOCAL GOVERNMENT IN THE TERRITORIAL GOVERNMENT SYSTEM OF THE STATE

Значимість проблеми місцевого самоврядування як найважливішого механізму формування та розвитку громадянського суспільства та політичної демократії в нашій країні не завжди і не повною мірою усвідомлюється як політичними колами, так і серед дослідників, які займаються проблемами державно-політичного устрою України. У суспільній свідомості все ще належно не дозріло усвідомлення того основного факту, що органи місцевого самоврядування є самостійними, багато в чому незалежними від державної влади структурами управління,

які відіграють ключову роль у розробці та вирішенні безлічі питань, що мають життєво важливе значення для задоволення основних життєвих потреб, створення умов упорядкованого проживання мешканців даної місцевості, громади, муніципалітету. Будучи одним із найважливіших інститутів громадянського суспільства, органи місцевого самоврядування тісно пов'язані з державою і в цьому плані вони виконують важливі загальнодержавні завдання на місцевому рівні.

Стаття присвячена проблемам місцевого самоврядування в системі територіального управління держави. Автором використанні порівняльно-історичний, аналітичний та ін. методи дослідження, за допомогою яких проаналізовані поняття місцевого самоврядування та територіального управління, надано оцінку місцю та ролі місцевого самоврядування в системі територіального управління держави. Однією з основних перешкод до затвердження місцевого самоврядування, як суб'єкта влади, є неготовність, а часто і небажання представників державних структур відмовитися від практики фактичного підпорядкування муніципальної сфери державі. Це свідчить про відсутність відповідного завдання побудови демократичної політичної системи та формування громадянського суспільства (найважливішим компонентом яких є інститут місцевого самоврядування), рівня політичної та правової культури як управлінської еліти, так і українського суспільства в цілому. Реальна, а не декларативна суб'єктність місцевого самоврядування в системі публічної влади можлива лише шляхом визнання державою та суспільством вдосконалення муніципальної сфери, як однією з пріоритетних цілей соціального розвитку. Ці процеси критично проаналізовані автором, що дало можливість зробити висновок про те, що місцеве самоврядування є частиною цілісної системи суспільних відносин; інститут, що функціонує в рамках, нехай недосконалої, але взаємопов'язаної у своїх складових частинах структури суспільства. Тому місцеве самоврядування не можна розглядати ізольовано від інших складових елементів інституційної структури суспільства.

The significance of the problem of local self-government as an existing mechanism for the formation and development of civil society and political democracy in our country is not always and not fully understood both by political circles and among researchers who deal with the problems of the state and political system of Ukraine. In the public consciousness, the awareness of the main fact that local self-government bodies are independent, largely independent of the state power, management structures that play a key role in the development and resolution of many issues, has not yet matured, that are vitally important for meeting basic life needs, creating conditions for orderly living of residents of a given area, community, municipality. Being one of the most important institutions of civil society, local self-government bodies are closely connected with the state and in this regard they perform important national tasks at the local level.

The article is devoted to the problems of local self-government in the system of territorial administration of the state. The author uses comparative-historical, analytical, etc. research methods, which are used to analyze the concepts of local self-government and territorial management, provide an assessment of the location and role of local self-government in the system of territorial government of the state. One of the main obstacles to the approval of local self-government as a subject of power is the unwillingness, and often unwillingness, of representatives of state structures to abandon the practice of actual subordination of the municipal sphere to the state. This indicates the lack of a corresponding task of building a democratic political system and the formation of civil society (the most important component of which is the institution of local self-government), the level of political and legal culture of both the managerial elite and Ukrainian society as a whole. Real and not declarative subjectivity of local self-government in the system of public power is possible only through recognition by the state and society of improving the municipal sphere as one of the priority goals of social development. These processes were critically analyzed by the author, which made it possible to conclude that local self-government is

part of an integrated system of social relations; an institution functioning within the framework of the structure of society, albeit imperfect, but interconnected in its component parts. Therefore, local self-government cannot be considered in isolation from other constituent elements of the institutional structure of society.

Ключові слова: *місьцеве самоврядування, територіальне управління, система територіального управління, громадянське суспільство, місцева влада.*

Key words: *local self-government, territorial administration, system of territorial administration, civil society, local government.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Аналізуючи проблемні питання місця та ролі місцевого самоврядування (далі - МС) в системі територіального управління держави виникає безліч питань, без з'ясування яких неможливо визначити сутність системи МС, її місця та ролі в ієрархічній структурі державної влади, характер її повноважень тощо. Важливе значення має з'ясування того, чи є органи місцевого самоврядування (далі - ОМС) структурними складовими державної влади, самостійною підсистемою політичної системи, інститутами громадянського суспільства тощо. Більше того, немає єдиної думки щодо основних інститутів МС та органів публічного управління на місцях. Цим визначається значущість та актуальність представленої в статті теми, аналіз та розкриття якої дасть можливість висвітлити вищезазначені питання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемні питання місцевого самоврядування в системі територіального управління держави входять до кола наукових інтересів М. Баймуратова [1], О. Батанова [2], О. Берданової [3], В. Вакуленка [3], О. Валевського [5], В. Воротіна [6], Н. Гончарук [17], О. Гуторової [7], В. Докаленко [9], І. Ковтун [11], І. Приходько [9], Є. Мінакової [14], С. Серьогіна [17] та ін. Зокрема, науковців

цікавить проблематика поняття МС та територіального управління, місця та ролі МС в системі територіального управління, взаємодія органів публічної влади та інститутів громадянського суспільства, контролю за діяльністю ОМС тощо. Проте, окреслені проблемні питання місцевого самоврядування та територіального управління держави залишаються не достатньо дослідженими.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Стаття націлена на аналіз проблемних питань, пов'язаних з місцем та роллю МС в системі територіального управління держави, та напрацювання авторського бачення їхнього вирішення. Для досягнення поставлених цілей використанні порівняльно-історичний, аналітичний та ін. методи дослідження.

Виклад основного матеріалу дослідження. Впродовж останніх десятиліть в Україні сформувалась система державного територіального управління. Проте, на сьогоднішній день, залишаються невирішеними ряд проблемних питань розвитку територій, серед яких: загострення міжтериторіальних конкурентних відносин, у тому числі при розподілі засобів державної підтримки; нарощення економічного потенціалу великих міст за умов втрати його малими населеними пунктами; посилення наслідків соціальної поляризації сільських територій тощо. Зазначені обставини дозволяють зробити висновок, що регіональну політику в Україні не можна вважати достатньо ефективною.

Аналіз проблемних питань МС в системі територіального управління держави потребує, насамперед, чіткого розуміння окреслених понять.

Так, ст. 140 Конституції України (далі - КУ) визначає МС як право територіальної громади - жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища та міста - самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України [12].

В свою чергу Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» (далі - Закон) дає таке визначення поняття МС - це гарантоване державою

право та реальна здатність територіальної громади - жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища, міста - самостійно або під відповідальність органів та посадових осіб МС вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України.

МС здійснюється територіальними громадами сіл, селищ, міст як безпосередньо, так і через сільські, селищні, міські ради та їх виконавчі органи, а також через районні та обласні ради, які представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст [16].

Поряд з тим, в науковій літературі під територіальним управлінням розуміють спеціально організовані системні дії, які направлені на забезпечення стабільного, збалансованого відтворення соціального, господарського, природного потенціалів територій при позитивній динаміці параметрів рівня та якості життя населення [7, с. 13].

В контексті проблем, пов'язаних з досліджуваним питанням, необхідно звернути увагу на те, що в якості одного з негативів, що виявилися в практиці застосування Закону, багато фахівців вбачають дисбаланс ресурсного потенціалу інститутів місцевої влади і обсягу їхніх обов'язків. Так, значною перешкодою становлення МС в якості повноправного елемента публічного управління є те, що реальні можливості виконавчих органів МС не відповідають покладеним на них повноваженням. Йдеться про міру адекватності декларованих повноважень реальній компетенції ОМС, оскільки, принцип самостійності МС, закріплений в законодавстві, пов'язаний з іншим важливим принципом розділення публічної влади по вертикалі – принципом субсидіарності, суть якого полягає в тому, що повноваження, які надаються місцевим співтовариством, повинні бути цілісними і загальними. Вони можуть бути поставлені під сумнів або обмежені іншим органом влади (центральним або регіональним) тільки у рамках закону. Це означає, що комплекс повноважень муніципальних об'єднань має бути достатнім для вирішення усієї сукупності питань, що

стоять перед місцевою владою, оскільки йдеться не просто про ту або іншу кількість повноважень в державі або у МС, але і про можливість реального і ефективного муніципального управління. При цьому повинно мати місце законодавче забезпечення гарантій невтручання в права МС.

Між тим саме ці два найважливіші аспекти реалізації принципу субсидіарності, незважаючи на тенденцію, що перманентно проявляється до реформування муніципальної сфери, залишаються найбільш слабкою ланкою інноваційних процесів. Принципи розмежування повноважень ОМС і державної влади, як основний дискурс розвитку муніципальної сфери в сучасній Україні, визначають межі можливостей муніципальних об'єднань у сфері управлінських відносин.

Здавалося б, проблема в такому випадку вирішується досить просто: компетенцією МС слід вважати коло предметів відання, виділених і засвідчених законами, правовими актами, а також правами і обов'язками ОМС. Під предметами відання традиційно розуміються так звані сфери місцевого життя, у рамках яких функціонує юридично компетентний в них муніципальний орган. Таким чином, в наявності звичайна і, на перший погляд, нескладна дихотомія: органи публічного управління реалізують свої функції в межах публічної сфери, зміст яких складають загальнодержавні справи (це, власне, і є їх компетенція), а структури МС, оскільки вони, по суті, є системою демократично обраних позадержавних органів місцевої влади, зайняті вирішенням недержавних публічних справ, питань місцевого значення в інтересах населення цієї території, з урахуванням розвитку усього суспільства.

Проте на практиці дуже часто непросто розмежувати справи суспільства, що зачіпають інтереси в цілому і питання місцевого значення. Вони мають місцеве значення лише в тому плані, що вирішуються на конкретній території і цими суб'єктами МС. Але не з меншою переконливістю можна доводити і те, що питання місцевого значення є частиною питань (проблем) публічно-управлінського значення.

Між тим, варто звернути увагу й на те, що саме на такому, по суті, диз'юнктивному протиставленні сфер компетентності органів державного управління і МС базуються не лише окремі дослідницькі підходи до аналізу муніципальної політики, але і реальний статус МС в нинішній політико-управлінській системі. Тому немає нічого дивного, що визнаючи наявність публічно-владних засад в МС, деякими фахівцями цей інститут чомусь досі сприймається як «неповноцінний» в порівнянні з державною владою.

Подібне відношення до самоуправлінських структур місцевої влади проектується і на сферу практичної політики, часто набуваючи характеру цілком конкретної позиції державних органів. Більше того, порівняльний аналіз найважливіших документів, покликаних стати основою сучасної української муніципальної політики – Європейської хартії місцевого самоврядування і Закону показує, що вони виходять з різного доктринального розуміння МС. Якщо хартія розглядає МС в якості одного з найважливіших публічно-правових владних інститутів, визначаючи його як право і реальну здатність муніципальної влади регламентувати значну частину державних (в інших перекладах – публічних) справ і управляти нею [10], то Закон кваліфікує МС лише як діяльність населення за рішенням питань місцевого значення [16]. При цьому необхідно звернути увагу на те, що українське трактування МС базується на конституційному положенні про організаційну відособленість МС і державно-владних структур.

Аналізуючи доктринальний підхід, що демонструється засадничими законодавчими документами, необхідно підкреслити, що обмеження компетенції муніципальних органів виключно локальними питаннями означає визнання за МС другорядної ролі в системі публічно-владних відносин. Відмічаючи положення КУ, що позбавляє МС державних начал, відмітимо наявність конституційної моделі прямого протиставлення МС і державного управління [12].

Подібні оцінки стимулюють ряд суперечливих моментів і в самій КУ. Дійсно, статті КУ свідчать, що ОМС можуть законодавчо наділятися

окремими державними повноваженнями з передачею необхідних для їхнього здійснення матеріальних і фінансових засобів. При цьому констатується, що реалізація переданих повноважень підконтрольна державі [12].

Чи має в подібному правовому контексті МС статус суб'єкта публічної влади? І якщо так, то яким чином він може бути реалізований в умовах законодавчого і фактичного «розмежування» МС і системи державного управління? На нашу думку, в цьому випадку необхідно проаналізувати чинники ситуації, що склалася, в сучасній публічно-управлінській владі.

В першу чергу слід звернути увагу на те, що прийняття в КУ цього формулювання неабиякою мірою пояснюється певними політико-історичними причинами. Крім того, конституційна норма, що з'явилася, про відділення МС від держави була обумовлена самою специфікою протікання оновлюючих процесів в Україні початку 90-х років [12]. Реформа МС спочатку здійснювалася згори, маючи в якості рушійної сили два чинники:

1. нездатність державної влади в колишньому обсязі регулювати громадські відносини і нести відповідальність за узяті на себе соціальні зобов'язання;
2. бажання прибічників реформування МС закріпити досягнення періоду демократичних перетворень, максимально відокремивши його від неконкурентоздатної на той період державної влади.

Окрім того, слід підкреслити, що поява цього конституційного формулювання неабиякою мірою була обумовлена і кон'юнктурними, політико-ідеологічними детермінантами. Йдеться, насамперед, про прагнення політичної еліти (з характерною для неї переконаністю в універсальності, а, отже, і неминучості для пострадянської України ліберальної парадигми соціального, політичного, правового і економічного розвитку), що володарює в той період, вольовим шляхом забезпечити «форсоване» формування МС як атрибутивного інституту громадянського суспільства, «підтягнути» явно не готові до подібних метаморфоз структури МС до загальносвітових (як вони

бачилися ініціаторами реформування) стандартів і принципів організації муніципальної влади.

На наш погляд, проблема подолання підпорядкування муніципальних структур органам державної влади, що існувала впродовж десятиліть (а якщо узяти увесь еволюційний шлях розвитку системи місцевої влади, то і століть), необхідно вирішувати не в руслі відділення місцевої влади від державної, а в контексті збалансованого розвитку усіх компонентів публічної влади (включаючи місцеву), оскільки вони взаємозв'язані і взаємозалежні. У зв'язку з цим українські дослідники, підкреслюючи необхідність розгляду структур МС в якості найважливішого сегменту системи публічної влади, відмічають, що законодавцем не було оцінено належним чином поняття місцевого співтовариства [1, с. 42].

На нашу думку, конституційне положення про невходження структур МС в систему органів державної влади необхідно трактувати таким чином, що:

а) жоден з органів державної влади (так само як і посадовці, що представляють державну владу) не має права призначати (чи усувати) посадових осіб МС;

б) жоден з органів державної влади не має права підміняти МС, тобто фактично здійснювати його функції;

в) жодна із структур МС не включена в ієрархію ні з органами державної влади, ні з органами інших муніципальних об'єднань.

МС не можна розглядати ізольовано від інших управлінських інститутів публічної влади. Реальною основою його самостійності в якості необхідної ланки територіального управління є не політика, що залишає місцеві органи один на один з множиною проблемних ситуацій, вирішити які ці органи часто просто не в змозі, а тільки формування умов для значного зміцнення їх власної матеріальної і фінансової бази, зростання доходів, податкового потенціалу тощо. Це означає, що необхідно на законодавчому рівні, а потім і в конкретній управлінській практиці забезпечити реалізацію

принципу субсидіарності і розділення повноважень між місцевими, регіональними і державними рівнями управління, що відповідає глибинним інтересам усього суспільства.

Питання відділення ОМС від системи органів структури державної влади також розглядається як спосіб звільнення муніципальної влади від державного контролю, зламу минулої бюрократичної системи.

Головний аргумент прихильників такої позиції зводиться до того, що МС – це сфера, де найбільше реалізуються основні принципи громадянського суспільства. Однак, не береться до уваги той факт, що сучасний інститут держави в більшості країн із соціально орієнтованою економікою та публічною владою, що включає не тільки державну, а й муніципальну, є реальним представником громадянського суспільства і бере на себе виконання сукупності соціальних функцій. Така держава докорінно відрізняється від уявлення про державу як антипод громадянському суспільству.

Висуваючи положення про необхідність відокремлення МС від системи органів державної влади, його автори та прихильники прагнули зламати систему підпорядкування різних рівнів державного управління, що існувала, і сформуванню системи вільного і самостійного вирішення місцевих завдань. Цю проблему потрібно вирішувати, але в умовах не розроблення самого змісту розглянутого положення, важкого стану більшості муніципальних об'єднань, не розроблення єдиних соціально-економічних механізмів надання трансфертів та іншої фінансової допомоги, нерозвиненості муніципальної інфраструктури, величезного пласта соціальних проблем, що спускаються на місцевий рівень – говорити про відокремлення МС від держави рано.

Зіткнувшись із проблемою подолання підпорядкування МС органами державної влади розвинені країни вирішували її шляхом відмови від ієрархічного принципу побудови системи територіального управління та формування системи, що ґрунтується на принципах субсидіарності та поділі

повноважень між різними рівнями територіального управління. У рамках названих принципів МС бере на себе компетенцію та відповідальність за вирішення тих проблем, які здатна вирішити. Це становище набуває законодавчого оформлення. Ніде не зафіксовано, що ОМС не включені до системи органів державної влади. Зокрема, ми не знайдемо такого становища і в Європейській хартії місцевого самоврядування, де зазначено, що під МС «розуміється право та реальна здатність ОМС регламентувати значну частину справ публічної влади та керувати нею, діючи в рамках закону, під свою відповідальність й у інтересах місцевого населення» [10].

Крім того, якщо проголошується відділення МС від системи органів державної влади, то цей принцип має знайти відображення, насамперед, у законотворчості та нормативно-правовому регулюванні. Однак як у раніше ухвалених законодавчих актах, так і пізнішому законодавстві цей принцип не дотримується. Якщо вже йдеться про самостійність МС, то його невключення до системи органів державної влади необхідно трактувати не як втрату ними владної природи, а як встановлення чіткого поділу владних функцій «за вертикаллю». Хоча повне відокремлення МС від державного управління неможливе в принципі, оскільки коло державних інтересів та функцій включає будь-які проблеми суспільного значення на місцях.

Слід також пам'ятати, що МС є частиною цілісної системи суспільних відносин; інститут, що функціонує в рамках, нехай недосконалої, але взаємопов'язаної у своїх складових частинах структури суспільства. Тому МС не можна розглядати ізольовано від інших складових елементів інституційної структури суспільства.

Декларування відокремлення МС від системи органів державної влади без вироблення відповідних механізмів взаємодії між цими двома елементами громадської структури призведе до розриву ланцюга управління та виконавчої вертикалі загалом. Пошук возз'єднання цього ланцюга є одним із актуальних завдань.

Суть виконавчої вертикалі в нададміністративному підпорядкуванні одного рівня управління іншому, а тому, кожен вільно виконує свої функції, у межах виконання цих функцій (законодавчо визначених) несе всю повноту відповідальності перед законом і населенням. Водночас чинне законодавство не вирішує питання відповідальності ОМС за здійснення покладених на них повноважень [14].

Важливим також є питання регламентації відповідальності ОМС та посадових осіб перед населенням. Це стосується насамперед інституту відкликання. Але і з цього питання ні на державному, ні на регіональному, ні на місцевому рівні немає чітко розроблених механізмів.

Таким чином, оскільки ми маємо кілька рівнів влади та управління, то за кожним рівнем закріплюється відповідний йому обсяг повноважень, інакше навіщо виділяти цей рівень управління. Але, на жаль, існуюча сьогодні система породжує дублювання функцій, а отже, і структур органів державної влади, з одного боку, та МС з іншого, з окремих предметів відання. Це породжує неузгоджені рішення, призводить до розпорошення коштів, збільшення управлінського апарату. Характерним є і те, що всі рішення, що тягнуть за собою зростання видаткових повноважень ОМС, приймаються в односторонньому порядку, без будь-якого договірною процесу.

Легітимність МС корениться у суверенітеті народу. Виходячи із цього становища, громадянин є головним суб'єктом МС. Самоврядування, яке реалізується не через громадян, не через місцеве населення не може визнаватись самоврядуванням за визначенням. Право громадянина на участь у реалізації МС не може бути обмежене за ознаками статі, раси, національності, мови, соціального та посадового становища, віросповідання тощо. Це ґрунтується на конституційному принципі рівноправності людини і громадянина [12].

Відповідно до Закону громадяни мають право звертатися до органів та до посадових осіб МС зі скаргами, зверненнями, пропозиціями, заявами з

тих чи інших питань, що їх цікавлять, а посадові особи МС зобов'язані в установленому порядку по суті реагувати на них та вжити відповідних заходів. Крім того, ОМС та посадові особи зобов'язані надати кожному громадянину можливість ознайомитися зі змістом документів та матеріалів ОМС, які безпосередньо зачіпають їх інтереси, права та свободи. Водночас ОМС повинні забезпечувати необхідні умови для здійснення громадянами управлінської діяльності на місцях, брати участь у процесі ухвалення рішень та організації їх виконання [16].

Гарантії місцевого самоврядування передбачають певний рівень організаційного суверенітету громади, який, своєю чергою, передбачає:

- самостійність у питаннях прийняття правових норм – положень, статутів та постанов, актів локальної нормотворчості, обов'язкових до виконання всіма, кого вони стосуються;

- самостійність у вирішенні кадрових питань – у формуванні штатів органів управління – це означає, що не держава направляє персонал на роботу до громади, а вона сама приймає рішення про те, хто виконуватиме адміністративні функції;

- самостійність у питаннях управління, тобто у можливості приймати та виконувати рішення;

- самостійність у фінансових питаннях – право вводити та стягувати податки та збори, необхідні для здійснення повноважень;

- самостійність у питаннях планування, складанні перспективних планів забудови та проведення підготовчих робіт для містобудування;

- самостійність у складанні плану використання площ на всій території громади.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі.

Таким чином, враховуючи вищевикладене вважаємо, що хоча на сьогодні МС можна вважати повноправним та повноцінним суб'єктом в системі територіального управління держави, проте в умовах важкого стану більшості територіальних громад, відсутності єдиних соціально-економічних

механізмів надання трансфертів та іншої фінансової допомоги, нерозвиненості муніципальної інфраструктури, величезного пласта соціальних проблем, що спускаються на місцевий рівень – говорити про відокремлення МС від держави рано.

Перспективами подальших досліджень є розробка науково-методичних засад функціонування МС в системі територіального управління держави.

Література

1. Баймуратов М. Муніципальна влада в системі публічної влади в Україні в умовах муніципальної реформи. Вісник Академії праці, соціальних відносин і туризму, 2018. № 1. С. 41-44.

2. Батанов О. В. Місцеве самоврядування як інститут громадянського суспільства: муніципально-правові проблеми взаємодії та функціонування. Аспекти публічного управління, 2018. Т. 6. № 6-7. С. 45-53.

3. Берданова О. В., Вакуленко В. М. Стратегічне планування регіонального розвитку: навч. посіб. Київ: НАДУ, 2007. 96 с.

4. Бюджетний кодекс України. Дата оновлення: 03.12.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> (дата звернення: 07.02.2025).

5. Валецький О. Л. Держава і реформи в Україні: аналіз державної політики в умовах трансформації суспільства: монографія. К.: вид-во НАДУ, 2007. 217 с.

6. Воротін В. Є. Державне управління регіональним розвитком України: монографія. Київ: Вид-во НІСД, 2010. 288 с.

7. Гуторова О. О. Територіальне управління: навч. посіб. Харків: ХНАУ, 2017. 261 с.

8. Децентралізація влади. URL: <http://decentralization.gov.ua>. (дата звернення 05.02.2025).

9. Докаленко В., Приходько І. Роль та місце взаємодії органів публічної влади та інститутів громадянського суспільства в Україні. Публічне управління та регіональний розвиток, 2020. № 9. С. 752-768.

10. Європейська хартія місцевого самоврядування від 15.10.1985 р.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036#Text (дата звернення: 07.02.2025).

11. Ковтун І.Б. Сутність та роль місцевого самоврядування на регіональному рівні // Стратегічні напрями соціально-економічного розвитку держави в умовах глобалізації: збірник тез V Міжнародної науково-практичної конференції (м. Хмельницький, 21-22 січня 2022 року); за заг. ред. д-ра. екон. наук, проф. Синчака В.П. Хмельницький: Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2022. 291 с. – С. 100-102.

12. Конституція України від 28.06.1996 р. Дата оновлення: 03.09.2019.
URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 25.01.2025).

13. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: розпорядження Кабінету Міністрів України від 01.04.2014 р. №333-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80#Text> (дата звернення: 25.01.2025).

14. Мінакова Є. В. Контроль за діяльністю органів місцевого самоврядування: теоретико-правовий аспект : дис.. к. ю. н.: 12.00.01/ Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. Дніпро, 2021. 244 с.

15. Моніторинг реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади станом на 1 жовтня 2023 року URL: <https://mtu.gov.ua/content/monitoring-reformi-miscevogo-samovryaduvannya-ta-teritorialnoi-organizacii-vladi.html> (дата звернення: 22.01.2025).

16. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. №280/97-ВР. Дата оновлення: 10.10.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 25.01.2025).

17. Серьогін С. М., Гончарук Н. Т. Теоретичні засади та основні напрями реформування місцевого самоврядування й децентралізації влади в Україні. Аспекти публічного права, 2015. № 4. С. 111–120.

References

1. Bajmuratov, M. (2018), "Municipal authorities in the system of public authority in Ukraine in the context of municipal reform", *Visnyk Akademii pratsi, sotsial'nykh vidnosyn i turyzmu*, vol. 1, pp. 41-44.
2. Batanov, O. V. (2018), "Local self-government as an institution of civil society: municipal legal problems of interaction and functioning", *Aspekty publicznego upravlinnia*, vol. 6, no. 6-7, pp. 45-53.
3. Berdanova, O. V. and Vakulenko, V. M. (2007), *Stratehichne planuvannia rehional'noho rozvytku [Strategic planning of regional development]*, NADU, Kyiv, Ukraine.
4. Verkhovna Rada of Ukraine (2010), "Budget Code of Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> (Accessed 07.02.2025).
5. Valevs'kyj, O. L. (2007), *Derzhava i reformy v Ukraini: analiz derzhavnoi polityky v umovakh transformatsii suspil'stva [State and reforms in Ukraine: analysis of state policy in the context of societal transformation]*, NADU, Kyiv, Ukraine.
6. Vorotin, V. Ye. (2010), *Derzhavne upravlinnia rehional'nym rozvytkom Ukrainy [State management of regional development of Ukraine]*, NISD, Kyiv, Ukraine.
7. Hutorova, O. O. (2017), *Terytorial'ne upravlinnia [Territorial management]*, KhNAU, Kharkiv, Ukraine.
8. Decentralization (2025), available at: <http://decentralization.gov.ua>. (Accessed 05.02.2025).
9. Dokalenko, V. and Prykhod'ko, I. (2020), "The role and place of interaction between public authorities and civil society institutions in Ukraine", *Publichne upravlinnia ta rehional'nyj rozvytok*, vol. 9, pp. 752-768.
10. Council of Europe (1985), "European Charter of Local Self-Government", available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036#Text (Accessed 07.02.2025).
11. Kovtun, I.B. (2022), "The essence and role of local self-government at the regional level", *Stratehichni napriamy sotsial'no-ekonomichnoho rozvytku derzhavy v umovakh hlobalizatsii: zbirnyk tez V Mizhnarodnoi naukovopraktychnoi konferentsii [Strategic directions of socio-economic development of the state in the conditions of globalization: collection of abstracts of the V International Scientific and Practical Conference]*, Khmel'nyts'kyj universytet

upravlinnia ta prava imeni Leonida Yuz'kova, Khmel'nyts'kyj, Ukraine, pp. 100-102.

12. Verkhovna Rada of Ukraine (1996), “The Constitution of Ukraine”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80#Text> (Accessed 25.01.2025).

13. Cabinet of Ministers of Ukraine (2014), Resolution “On the approval of the Concept of reforming local self-government and territorial organization of power in Ukraine”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80#Text> (Accessed 25.01.2025).

14. Minakova, Ye. V. (2021), “ Control over the activities of local self-government bodies: theoretical and legal aspect ”, Ph.D. Thesis, Dnipropetrovs'kyj derzhavnyj universytet vnutrishnikh sprav, Dnipro, Ukraine.

15. Ministry for Development of Communities and Territories of Ukraine (2023), “Monitoring the reform of local self-government and territorial organization of power as of October 1, 2023”, available at: <https://mtu.gov.ua/content/monitoring-reformi-miscevogo-samovryaduvannya-ta-teritorialnoi-organizacii-vladi.html> (Accessed 22.01.2025).

16. Verkhovna Rada of Ukraine (1997), The Law of Ukraine “On Local Self-Government in Ukraine”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text> (Accessed 25.01.2025).

17. Ser'ohin, S. M. and Honcharuk, N. T. (2015), “Theoretical foundations and main directions of local self-government reform and decentralization of power in Ukraine”, *Aspekty publichnoho prava*, vol. 4, pp. 111–120.

Стаття надійшла до редакції 14.02.2025 р.